

Jóannes Dalsgaard á ráðstevnuni:

Eitt lógvatak við friðarkreftir í Norðurlondum

Úr Føroyum luttóku tingmenninir Erlendur Patursson, Jógvan Sundstein, Asbjørn Joensen, Jóannes Dalsgaard og Adolf Hansen. Alliruttan Adolf Hansen vóru teir í prinsippinum samdir í tí, at tað var skilagott at skipa Norðurlond sum kjarnorkuvápnafritt umveldi. Teir fyra vóru væl fagnaðir og fingur yvirhøvur positiva umrøðu av tí, sum teir fóru fram, tað veri seg frá pallinum eins og úti á gongini og í matstovuni, har dúgliga var prátad.

Røðan hjá

Jóannes Dalsgaard

Jóannes Dalsgaard úr Føroya javnaðarflokki visti í røðu sinari á, at tað dúgliga var tikið til á ráðstevnuni, at onkur mátti taka fyrsta stigið. Hann greiddi frá, at tað júst var hetta sjónarmið, sum lá aftan fyri samtykt lögtingsins frá febr. 1984 um at lýsa Føroyar sum kjarnorkuvápnafritt umveldi.

Annars var bakgrundin fyri føroysku samtyktini fyri tað fyrsta ST samtyktin frá 1978, har tað verður sligið fast, at atomvápnafri umveldi eru týðandi stig móti avspenningi, at friðarræslan

hevði stóra undirtøku í Føroyum og at samtyktin skuldi metast sum eitt mótmæli móti stórveldinum, sum spældu sær við lagnuni hjá smátjóðunum í heiminum. Viðari legði Jóannes dent á hetta, at lögtingssamtyktin var eitt moralskt og politiskt lógvatak til tær friðarvarðveitandi kreftirnar í Norðurlondum og ein ávaring til teirra, sum halda, at tað ber til at gera eitt atomvápnafritt umveldi í Norðurlondum uttan at londini í útnyrðingspartinum vóru við.

Jóannes greiddi síðan frá stóðu javnaðarflokksins til umveldið: Flokkurin tei ikki so nógv uppá umveldið av trygdarpolitiskum orsökum, tí einki land fór at sleppa undan, um atomkriggj brast á.

Javnaðarflokkurin legði meira dent á tann moralska og avspenningarliga týðning kjarnorkufria umveldið fór at hava.

Hann helt fram: »Vit trúgva, at umveldið fer at skapa álit millum tjóðirnar í eini løtu, har heiminum tørvar álit, sum ongan tíð áður, og vit eru ivaleys í, at hetta tiltak fær sín stóra týðning við tí stóðu, sum Norðurlond geografskt og politiskt

hava.

Men vit eru sjálvsagt ikki blind fyri teimum trupulleikum, sum standast av at skipa eitt neyðturviligt eftirlit og av at útvega tey neyðturviligu stórveldargarantiini.

Vit eiga ikki at lata okkum ræða av hesum trupulleikum, men taka fyrsta stigið, og spurningurin er so, hvussu fáa vit tikið hetta fyrsta stig. Vit í javnaðarflokkinum kundu hugsað okkum ein norðurlandskan stovn, sum kundi arbeitt viðari við teimum hugskotum, sum eru komin fram á hesari ráðstevnu. Vit ganga út frá, sum givið, at Áland, Føroyar og Grønland verða umboðað í hesum stovni.

Vist hær hesi bæði síðer lond sum partar av danska ríkisfelagsskappinginum ikki teirra egna trygdarpolitikk, men hetta, at trygdarpolitikkurin av statsrættarlíggum orsökum formliga verður avgjörður í Keypmannahavn forðar ikki lögtinginum at skifta orð um trygdarpolitikk og gera samtyktir av slíkum slag, sum hana eg greiddi frá í áðni. Tað má eisini vera ein sjálfvilygja, at okkara samtyktir verða fylgdar. Hetta er tó ein spurningur, sum ikki hoyrir heima í hesum forum.

Jóannes vendi síðan aftur til spurningin hvussu víða umveldið átti at fevna, um tað gjørdist veruleiki. Hann segði: »tað er eingin ivi um, at umveldið verður avmarkað av landamørkum og territorialmørkum. Hetta merkir, um farast skal eftir tí, sum higar til er borið fram á ráðstevnuni, at vit í Norðurlatlantshavi fara at fáa eitt kjarnorkuvápnafritt umveldi, sum er skilt av stórum havumráðum. Vit, sum búgva í Norðurlatlantshavi, kundu við okkara egna eygum siggja, at her fer fram ein miðvís øking av herflotum NATO's og WARZAWASAMGONGUNNAR. At hesir flotar ikki skuldu havt atomvápn er óhugsandi. Vandir er tí fyri eini skeivari javn-

vág í atomvápnafria umveldinum í og við at atomvápnadubbingin heldur ótarnað fram í høvunum fyri vestan og norðan, sum umgyrða fyra norðurland, alt meðan atomvápnini verða tikin burtur úr Eystursjónum.

Ja, vit kunnu kanska á henda hátt koma at uppliva, at eystari parturin av Norðurlondum verður verandi lágspenningareki, meðan gongdin verður tann øvugta fyri vestan og norðan. Hetta kunnu vit

sjálvsagt ikki goðtaka. Føroyski javnaðarflokkurin er av tí áskoðan, at umveldið tí eigur at verða útbyggt við altjóða sáttmálum, sum upp á longri sikt kunnu gera alt Norðurlatlantshav til atomvápnafritt øki. Men vit fara sjálvsagt ikki at tarna tí sera dæmliku gongd hetta mál júst nú hevur fingið við at krevja umveldið: Flokkurin trúði ikki so nógv uppá umvit krevja, at hesin spurningur verður tikin upp í tí

stovni, sum skal viðgera og arbeiða viðari við spurninginum um Norðurlond, sum atomvápnafritt umveldi, segði Jóannes m.a. í røðu síni.

Hann endaði røðu sína við at bera fram eina heilsu frá Atla Dam, lögmanni, við ynskjunum um, at ráðstevnan fór at vera til gagn fyri frið og avspenning í heiminum.

Felags friðarpolitikk

— Tað er ein vandamikil heimur, vit liva í, men vit mugu lita á, at tað ber til at fáa varandi frið, segði Erlendur Patursson í røðu síni. Hann segði, at politikkarnir hava skyldu við vikjanid hesum móti bæði norðbúgvum og allari mannaættini.

— Tosað verður um triðja heimsbardaga, men tað verður eingin triði heimsbardagi. Alt verður bara lagt í oyði, um kriggj brestur á.

Erlendur helt ikki, at heimsins nógvu milliardir av fólki kunnu lata stórveldini, herovastar og politikarar, einsamøll avgera henda spurning um liv og deyð.

— Vit kunnu heldur ikki goðtaka, at falskir mótsetningar verður gjørdur millum fólkinu eystanfyrir og vestanfyrir. Fólki vestanfyrir hava ongar

figgindar millum fólki eystanfyrir og umvent.

Mótsetningarnir eru bara millum mannaættina øðrumegin, sum hava sama ynski: frið og hinumegin herovastar og politikarar, sum við vápnun og teknikki kunnu týna øll heimsins fólk fleiri ferðir.

Erlendur Patursson tósði um, at Norðurlond ikki hava sama trygdarpolitikk.

— Men trygdarpolitikkur og friðarpolitikkur er ikki ella nýttist ikki at vera tað sama. Tí kunnu vit hava felags friðarpolitikk, sjálvt um vit hava ymiskann trygdarpolitikk. Tí mugu við miðja imóti.

Fylgja ST-samtyktini

Erlendur Patursson visti á, at ST hevur vist á

leiðina við kjarnorkuvápnafrium økjum, og at samtyktin hjá Føroya Løgtingi og grønlandska landstinginum eru í tráð við ST-samtyktina. Hann mælti til, at øl Norðurlond fylgja hesum, heilt frá Grønlandi vestast til Finnlands eystast.

— Vit norðbúgvur hava nógvur trupulleikar at stríðast við, politiskar, búskaparlíggir o.s.v. Men meira at siga hevur tó tað størsta málið av øllum, spurningurin um vit sleppa at yvirleva ella vit fara at ganga undir.

— Hvør dugur er í, at vit á dag loysa okkara politisku og búskaparlíggju trupulleikar, um vit í morgin fáa eina kjarnorkubumbu í hendið, segði Erlendur Patursson í røðu síni á Christiansborg.

randi

Arbeiða víðari

Áðrenn ráðstevnan endaði, legði Anker Jørgensen fram hetta tilmælið frá norðurlandsku javnaðarflokkinum:

Socialdemokraterne i Norden vil ta initiativ til, at der etableres en nordisk arbejdsgruppe, der skal arbejde videre med problemer og muligheder omkring etablering af Norden som atomvåbenfri zone.

Arbejdsgruppen bør bestå af parlamentarikere, der repræsenterer partierne i de nordiske parlamenter.

Socialdemokraterne i Norden opfordrer samtidig regeringerne til at etablere en fælles nordisk mebedsmandsgruppe, der ligeledes — eventuelt i samarbejde med den parlamentariske gruppe — skal arbejde videre med problemer og muligheder omkring etablering af Norden som atomvåbenfri zone.